

Милета Продановић и Радмила Гикић Петровић

РАЗГОВОР

Радмила Гикић Петровић: *Пре неіо шііо заіочнемо разіовор о Вашим књиіама, било би занимљиво да нам нешііо кажеііе о свом деііињсііву, школовању, одрасііању...*

Милета Продановић: Нисам имао утисак да одрастам у некаквим посебним околностима, једно средњекласно југословенско социјалистичко детињство у урбаном амбијенту, без траума, ништа више и ништа мање од тога, ничим привилегован, ни за шта важно ускраћен... Али тек кад сам се са дистанце осврнуо ипак сам закључио да се оквир мог одрастања у много чему разликовао, наравно не по стандарду него по чињеници да је то ипак био један продуховљени амбијент са старинским намештајем, са много књига, нарочито уметничких, да су у кућу долазили важни људи из света уметности, да сам упијао приче интересантних људи, да је постојао мирис и амбијент очевог атељеа... Машта може обући детињство у ведре боје или, напротив, у тамне, попут Киша. У неколико наврата сам и посегнуо за благом у том ковчегу детињства, у неколико прича, па је ту тај амбијент додатно онеобичен... Живели смо у малој улици сасвим близу београдског корзоа, оне трасе која се поклапа са римским кардом, у кварту који омеђују палата Академије наука са једне и кафана „Пролеће” са друге стране. Живели смо у огромном светлом стану са закрпљеним ћошком од ударца ослободилачке каћуше илити „Стајинових оргуља”, нас троје у једној соби, а мајчина мајка, чији смо подстанари били, у преосталих стотинак квадрата... Отац је био сликар и професор на Ликовној академији, отприлике ово што сам ја сада, мајка геолог, тачније палеонтолог, бавила се микрофосилима. У тој нашој тесној соби често је боравио микроскоп донет из њеног завода, мајка је радила до касно у ноћ, каткад би ми дозволила да своју радозналост задовољим тако што ћу погледати кроз окуларе, или би ме напосто позвала када би открила нешто ново или интересантно. У том осветљеном округлом пољу, видљивима су постајале голим оком недоступне љуштуре шкољки које су створиле кречњачке стене. Била је то некаква црно-бела енформел позадина на којој су се издвајали нешто правилнији биоморфни облици.

Школа се звала „Браћа Рибар” и налазила се поред Саборне цркве, откуцаји са тог барокног торња допирали су до стана и давали временски координатни систем мом одрастању. Изнад табле је била Маршалова слика мало померена улево, јер је као њен пандан на десној страни стајала фотографија два дечака по којима се у том тренутку школа звала. Они су били ћаци те школе и дали су своје младе животе за слободу, а од њих двојице мени је увек некако био дражи Јурица, био је плав као и ја, био је сликар... Наглашавало се и да је то најстарија школа у Србији и да је њен пројектант била прва жена архитекта, Јелисавета Начић. Због близине Патријаршије по крају се увек кретало мноштво свештених лица – када су крајем двадесетог века наши народи одједном открили духовност, када су људи масовно изјавили да су заправо били

прикривени верници, сетио сам се да су се тада људи на улици при мимоилажењу са свештеницима углавном хватали за дугме, да их не тера баксуз... Толико о „небеском народу”...

Распусте сам углавном проводио на селу, кућа у којој се родио мој отац налази се у Прањанима, месту које је тек у новије време постало познато јер је дуго био на снази извешан *damnatio memoriae*, с обзиром на ратну прошлост тог краја. Чињеница да је са импровизованог аеродрома крајем рата полетело неколико стотина америчких пилота оборених и спасених над Балканом била је полуприкривена, а сада је то разлог за периодичне посете америчких амбасадора и донације USAID-а. Интересантно је да је у атар села „звекнула” и једна ракета 1999. године, и то баш на ливаду која припада мојој породици, али је по свој прилици тај пројектил претходно погодила и скренула противваздушна одбрана.

Село или варошица, то се ни данас не може одредити, тек кућа коју је подигао мој прадеда сама по себи је импресивна, помало и мистериозна, у њој је и део намештаја купљен на аукцији 1905. године када је распродавано покућство пољске виле Обреновића у оближњем Такову. Огроман таван био је, како би се то данас рекло, репозиторијум свега и свачега, писама, архивалија, фотографија, рачуна, уџбеника са краја деветнаестог века, цедуљица на којима је писало, рецимо, да НОО Среза таковског привремено одузима толико и толико жита, запрежна кола или нешто треће, па се обавезује да ће вратити једног дана – да ли су вратили то је данас тешко утврдити, вероватно нису пошто је реверс још ту... Нама, деци, о прошлости се није пуно причало, али смо на крају крајева, захваљујући одломцима из прислушкихиваних разговора одраслих, али и из папира које смо откривали на тавану, успели некако да склопимо мозаик.

Ја сам јединац, али је деда чије име носим имао једанаесторо деце која су се рађала од 1908. до 1930. године и сви су осим стрица који је погинуо у партизанима и једне тетке која се касно удала имали по неколико потомака, тако да је ту увек било мноштво деце. У том крају се говорило да Продановићи нису ни породица, ни клан већ племе. Деда је писао дневник у Првом светском рату, из дана у дан, и ту „жицу” су „покупили” неки од његових синова и још више унука, сви понешто бележе без обзира што су по струци нешто друго. Велика тврдо укорићена књига испуњена читким рукописом и цртежима топографских ситуација са ратишта од Цера до Солунског фронта стајала је у закључаној дрвеној кутији у меморијалној соби која се звала Сала, испод великог огледала које је удвајало одају. И пре но што смо прочитали рукопис, ми, деца, знали смо да је то нешто важно. И данас, чини ми се, осећам како та драгоцен уникатна књига зрачи некакву ауру, исијава некакву енергију из те дрвене политиране кутије... Дневник је 1994. године објављен као књига у издању данас непостојећих „Дечјих новина” из Горњег Милановца, а неке од заиста чудесних ситуација забележених у њему послужиле су ми као подлога за радове из визуелних уметности. Не као грађа за књижевне захвате... Тако „изазовна” кућа тешко је могла да избегне да буде коначиште за разне војске у наредном светском рату у којем су, ма како то немогуће звучало, припадници моје породице више губили животе него што су учествовали... На обе стране... Кроз кућу је, како каже народ, прошла ала и врана, од британских

војних мисија, поменутих пилота, до стрица Стјепана Месића и Мајевичких бригада... Нешто од те грађе, наравно преобликоване, стоји у основи моје приче „Мој теча Бонд, Џејмс Бонд“ из збирке Агнец. Одсјаји тог амбијента постоје у још неким причама, на пример у „Енглеској униформи боје пустињског песка“ из исте збирке. И данас, у ширем смислу, нисмо типична српска породица утолико што свако са сваким разговара, нисмо у свађи око идеологије, нисмо на суду око међе, имовине...

Са друге стране, мајчине, постојала је та тешка босанска прича... Њу је отелотворавала мајчина мајка, господарица свега у нашем београдском стану. Тај слој није ублажила ни чињеница да су она и њен муж у Београд дошли 1919. године. До краја свог дугог живота говорила је ијекавицом. Више је волела да је зову Вукица, јер је Вукосава некако гломазно, аугментативно, можда и сељачки. А тај деминутив јој баш никако није пристајао. Њен учитељ у основној школи био је Вељко Чубриловић, обешени сарајевски атентатор и може се замислити интензитет патриотизма који је он усадио својим ђацима. Имам и велику фотографију разреда са краја њене основне школе, ниже, наравно, али и сведочанство са Чубриловићевим потписом и прекрасном таксеном марком са древним грбом Босне и словима три писма... Њен муж, дакле мој деда, пребег из аустријске војске и солунски борац, био је у наредном рату једини резервни официр који је са групом заробљених генерала југословенске војске остао у Немачкој након завршеног рата. Издржавали су их такозвани Савезници. Никада нисам себи разјаснио да ли је одбио да се врати кући због страшне, тешко подношљиве енергије његове жене, или је њега и његове другове из заробљеништва несташница белих коња у тој разореној Европи спречила да крену ка комунизмом поробљеној отаџбини и ослободе је... Ни тог деду нисам упознао, месец дана по мом рођењу оборιο га је камион док је возио бицикл. Како није хтео или могао да мирује умро је у болници па се тако моја старемајка из беле удовице трансформисала у стварну...

Из те интензивне заједнице отишли смо кад су нам свима живци били на измаку, негде на крају моје гимназије. Била је то Друга београдска која више не постоји, данас је Филолошка. Могуће је да сам постао писац делом и захваљујући добром професору књижевности – Стеван Нумовић био је тих, повучен, али веома духовит човек, и сам је био песник и цртао је, имао је неколико изложби, ненаметљиво се трудио да нам прошири хоризонте и да нам не огади књижевност упркос ужасним обавезним програмима. Избор студија, најпре погрешан, архитектура као компромис или покушај да се побегне од неумитног, коначно Академија, али то је сада већ сасвим друга прича...

Р. Г. П.: *Пре неіо шііо сііе објавили збирку ііесама, веі сііе имали ііри романа, Вече-ра код свете Аполоније, Нови Клини и Пас пребијене кичме. Оілашавањем са ііесама Мијазма, давне 1994. іодине, ііомало сііе изненадили своје чиііаоце. Ви сііе били захвал-ни, ііре свеіа, издавачу Пеііру Кргуу. Да ли се можеііе ііресеііііи іііі времена, и да ли и даље ііишеііе ііесме?*

М. П.: Нисам песник, то ми је било јасно и у тренутку у којем је та књига изашла – тако да сам ту мени драгу књигу схватио као дестилат претходне која је, јасно, била прозна. *Две іодине ііре Мијазме изашла је моја књиіа Пас ііребијене кичме. Она је ііисана*

нешто раније, у тренуцима када се друштво оширило за предстојећи сукоб, она је писана „уживо“, једним својим важним слојем она је за мене била нека врста крхког штишта пред догађајима који су се убрзавали. Трајеујска књижа... Тада сам још, показаће се – наивно, веровао да рационално рашчлањавање ствари може дасти макар микронски допринос да се штај помахнишали воз заустави. Сећам се да је, у малој јарсоњери на Славији где смо моја жена и ја тада живели, зазвонио телефон – јавио се мој друг из ЈНА, прекинут. Велики траг је цунула, мојуће је сакриши се, нико од обвезника које сам тада познавао није сјавао на својој адреси. У малом месту што је скоро немојуће, „покупило га је“, обукло у униформу, дало калашњиков у руке и послало на прву линију фронта. Удео је некако да утисне са прве линије и пронађе говорницу да пита да ли смо још пријатељи. То је само једна од оних граничних ситуација које емоивно померају из темеља. То, али и инусни ликови оних који су производили несрећу су, ако може иако да се каже, „материја“ ове збирке. Мрачним господарима рата пронађени су корелати у древној прошлости, све је, чини ми се, јасно и згуснуто... Ето, утолико је ова збирка само концентрат претходне прозе.

Р. Г. П.: Из збирке прича Небеска опера, на једном месту у причи „Живи рукопис“ кажеће иронично: коме, осим полицајцима, недостаје „свезнајући приповедач“. Лејла алузија, ја ипак, јојасније нам.

М. П.: Осамдесете су биле године када се много говорило о форми, о повратку на игру у тексту, у слици, о стратегијама визуелних уметности, стратегијама приповедања, позицији свезнајућег или пак несигурног приповедача. Или, како је тада Умберто Еко у „Коментарима уз Име руже“ кратко и јасно поставио питање – ко говори? Моја генерација која је, у недостатку бољег одређења, била названа „младом српском прозом“ стајала је у поетичкој опозицији са старијим кругом писаца који је пак био описиван као „стварносна проза“. Верујем да су те фиоке у неким периодима неизбежне, али сам и тада као и сада био дубоко скептичан према свим тим сврставањима. У тај „генерацијски воз“ сам ускочио књигом објављеном у едицији „Пегаз“ тада респектабилне Књижевне омладине Србије. После мене је у тај круг ушао још једино Сретен Угричић, а након нас су дошли други, још млађи, који су природно стајали у извесној опозицији према нама. Са том првом књигом био сам аутсајдер, неко ко у тај простор долази из друге области, моји исписници су већ имали барем једно укоричено издање или више њих. Оно што сам објављивао у књижевности у прво време су многи видели као пролазни инцидент, коначно, ни ја тада нешто нисам мислио да ћу бити писац. Било ми је интересантно што се налазим у пољу у којем ме нико не зна. После интензивног излагања на почетку осамдесетих, нарочито у СКЦ-у, већ је постојао неки хоризонт очекивања од мене у тој сфери. У књижевности тога није било, имао сам невероватан осећај слободе. Наравно, после се и ту променило понешто, сваку наредну књигу на неки начин обавезују претходне. „Живи рукопис“ је, свакако, врло иронична прича, брутално постављена према онима који, како својевремено рече један полуписмени ликовни критичар, „у сребрним ципелицама улазе у чаробни свет уметности“. Ово је,

дакле, нека врста поигравања са једним од стереотипа који су се дуго задржали у нашој средини.

Р. Г. П.: *О роману Плеши, чудовиште, на моју нежну музику, Драјана Бесара („Реч“, мај 1997) забележила је: „и́рреџирање ‘и́риџоведача’ и́редсџавља својеврсно и́ои́равање са самим чином и́сања нарушавање реда озбиљносџи, разои́кривање књижевносџи као ‘дивне лажи’ која све може и све зна” као мане Вашеј романа. Зашџо би џо био недосџаџак?*

М. П.: Роман Плеши, чудовишџе, на моју нежну музику јесџе књиџа исџо џако и́са-на „наживо”. Мноџе бруџалне сџвари које су џу наслуџене и заи́сане касније су се и́о-и́врџиле, и́очевши од Сребренице до џоџа да су се наши удбашко-злочиначки и́осџодари раџа и́еџљали са делима великана евроџске модерне умеџносџи... То је и́римеџио и Дејвид Норис у великом есеју о џој књиџи. Учинио ми се да је џој раџној и́раџи највише и́риџала разломљена линија времена и „кубистичко” третирање материје, тачније, то ме је на неки начин забављало или, ако је то неозбиљан термин за једну озбиљну књиџу, узбуџивало док сам писао. Не знам за друге писце, али мени је веома важан тај субјективни осеџај у тренуцима рада. Што сам више „унутра” то на крају испадне бољи текст... Не знам, заиста, зашто би то „нарушавање реда” било недостатак. Уметничко дело, било књижевно или ликовно, једним је својим важним слојем и игра. Па и игра са временом...

Р. Г. П.: *У роману Црвена марама, сва од свиле, обавили сџе деџџалну ауџџоџију меџаморфозе комунисџа. Најјача слика је: „Први и́уџ сџе џо чинили као млади комунисџа, друџи и́уџ као осџарели шовинисџа.” Да ли сџе се џу осврнули и на Анџџонија Исаковиџа? Да нам буде лоше да би он моџао да и́ише?*

М. П.: Поводи за неко дело могу бити на први поглед банални, ефемерни, случајни... „Окидач” за овај мали роман или велику приповетку из осам сегмената, како год, био је један интервју тог писца који је тада био високи функционер Милошевиџеве странке, важан човек у њиховим редовима. Питали су га шта ће бити ако уведу санкције а он је, отприлике, рекао да ће „народ можда мало патити, а нама писцима ће то добро доћи да пишемо нове лепе књиџе”. Ни мање ни више него лепе. То „лепе” ме је посебно разгневило.

Поставио сам себи једно врло једноставно питање – шта би било са јунаком „Црвеног шала”, тог незаобилазног елемента партизанског катихизиса да је неким чудом преживео стрељање? Да ли би се и он прикључио странци која је сејала несрећу где год је могла. Лик стрељаног-па-преживелог је „провучен” кроз сва трауматична чворишта југословенске историје друге половине двадесетог века и утолико је, можда, помало артифицијалан. Када је читала рукопис, моја жена је рекла да је немогуће да неко буде такав монструм... као главни лик... Ја сам рекао – осврни се око себе, размисли. Брзо се сложила да смо окружени таквима. И зато нам је ваљда овако.

Р. Г. П.: *Да ли се можеџе сложиџи са мишљењем, ако нису криџичари и́римеџили, чиџаоци можда јесу?*

М. П.: Имам утисак да су се моје књиге, барем у почетку, више шириле усменом препоруком. Много тога важног у нашој култури прошло је без темељне и сувисле критичке речи, и обрнуто, много безвредних појава било је обасуто лаудама највише категорије. Али време све извага, коначно, као што рече Црњански, вуку се тек мртвом реп мери...

Р. Г. П.: *У есејима Старији и лепши Београд, њисали сѝе о дошљацима у Београду. Каква је сада ѡројекција Београа? Пројекција менѝалиѝеѝа?*

М. П.: Град је много мање пројекција менталитета него што је отисак државе у тврдом материјалу. *Сѝарији и леѝши Београа* је књига која је произашла из једног курса од осам предавања који сам држао на тадашњем АОМ-у, она, да сасвим поједноставим, говори о урбаној корозији која се у Београду догодила у сенци ратова за југословенско наслеђе који се, као што смо својевремено слушали на медијима, заправо нису догодили... У неком смислу то јесу есеји, али ја више волим да ту књигу називам „бедекером Београда деведесетих“, мислим да је то мање претенциозно, а и тачније је. У основи долазим из области која се сада најчешће зове „визуелна уметност“, стицајем околности и нешто мало знања из архитектуре и урбанизма – недовољно да бих се сматрао стручњаком. Веровао сам да ће такву књигу написати неко други, неко много позванији и опремљенији од мене. Пошто се то није догодило, што кажу, заврнуо сам рукаве. Људи су, мислим, волели ту публикацију, отишла су три издања и дуго је нема осим с времена на време на сајтовима који продају половне књиге. Већ дуго размишљам да ли има смисла урадити ново издање, људи ме наговарају... Ипак је то један капсулирани одсечак времена који је сада већ давна прошлост, модалитети уништавања урбаног ткива сада су сасвим другачији, та осиона сељачко-капиталистичко-криминална центрификација захтева другог писца, али свакако не сме да остане непрокоментарисана.

Р. Г. П.: *Да ли се за роман Врт у Венецији, може рећи да је „вирѝуелни бедекер кроз Београа осамдесетѝих и деведесетѝих“, када је реч о ѡроѝесѝима? Да је ѝо исѝовесѝѝ праа и уметѝника?*

М. П.: То јесте нека врста јукстапозиције два Београда, оног осамдесетих и онога који се створио деведесетих, али у основи то је љубавна прича, прича о нестајању.

Р. Г. П.: *„Врѝ у Венецији у својем је можда најѝиѝнијем слоју ѝрича о расѝакању, „краѝаа ѝреѝлед расѝадања“, да се свима нама само неѝѝо ѝричинило, у једном неѝприродном, декаденѝном дуѝом Прегаху Између Раѝова (Теофил Панчић, „Време“, 12. децембар 2002).*

М. П.: Да, ето, Теофил је рекао растакање или распадање, ја сам рекао нестајање... То му дође слично или исто. Осамдесете су биле време када су креативност, машта, уметност... нешто значили, било је важно бити у бенду или близу бенда, сликати, цртати, снимати и монтирати. Ја сам у децембру 1985. године отишао у ЈНА из једног Београда, а десет месеци касније вратио сам се у сасвим други, као да је та енергија наједном спласнула и после се догодило то што се догодило. Епоха која је уследила

након тих рушилачких и истовремено замрзнутих година донела је једну сасвим нову скалу вредности. Тек из те перспективе те ране осамдесете се указују онаквима каквим их је описао Теофил. Или, тачније, каквим их је препознао у мојој књизи.

Р. Г. П.: *Роман Елиша у земљи светих шарана, јесће конструиција, што је линеарни шок. Чесће сће критичарима замерали да нису на прави начин прочићали Ваше књије, да су анижовани ишд. Да ли је Елиша алузија на Алису Луиса Керола?*

М. П.: Па наравно, то је јасно на први поглед, чак и на нивоу наслова. До мере да би се можда могло рећи да је то *re-enactment* илити, на нашем језику, поновно одигравање. Књигу носи један у основи једноставан заплет, гостовање америчке плесне трупе у просторима иза некадашње „Гвоздене завесе“, а такви су пројекти у деценији након пада Берлинског зида, сетимо се, били обилато финансирани и имали су често неподношљиву, надмену „просветитељску“ димензију. Та је прича укрштена са још једном, још једноставнијом, оном о десет малих црнаца. Реч је, дакле, о дубинском неразумевању Запада и Истока. Будући да је наративни оквир једноставан, цео текст је прожет вињетама, минијатурним загонеткама, анаграмима... те мале игре и субверзије у тексту оно су што највише памтим из времена писања те књиге.

Р. Г. П.: *Збирка прича Агнец, шема транзиције, о сћању духа и морала једне нације. Да ли су јунаци бахати и самозадовољни у исхој мери као и победници?*

М. П.: Да, међу јунацима те збирке има много бахатих и самозадовољних, просјачки макро из насловне приче је добар пример. Али ипак преовлађују губитници – продавци наследства, бескућница из приче која је мала посвета Егзиперијевом *Малом принцу*, човек који се скрива од својих злочина у путујућем циркусу-варијетеу...

Р. Г. П.: *Из исће збирке, баба Емилија је Велика Мајка, немилосрдна, која председава, на крају, срјском парламенћу, као најсћарији посланик. Да ли се може рећи да сће Ви анижовани писац који сјаја шоеику и шолитику на најефективнији начин?*

М. П.: Хоћете ли да кажете да у оном смртоносном циркусу који је био политика брачног пара Милошевић-Марковић није било примера по којима је било могуће извајати такав лик? Политика, и то лоша, већ се дуго бави нама, обликује у значајној мери нашу свакодневицу, па зашто се и ја барем у тренуцима писања не бих мало бавио њима. А колико је то ефектно није на мени да процењујем...

Р. Г. П.: *„Било је шо време када је на сваки шлас разума и ошомене власи – а свака власи има шенгенцију да, пре или касније, себе шисшовеи са бошовима – слала змије и акреије на оне који своја јавна исшуйања не саображавају очекиваном.“ Да ли је шо шосезање за мишолошким сижеем?*

М. П.: Не нужно, само мало сликовитије излагање...

Р. Г. П.: *Роман Ултрамарин, има и шоднаслов роман без слика. Прича је о оцу, о гешиишшви и ограсићању, али и о несшанку једне земље, о Ишшалији и о умеишности. Уз овај роман шшшамшана је још једна књиша Ултрамарин Encore, роман без речи, сачићен ог*

самих слика. Роман у форми есеја-џуџоџиса ђо Иџалији. Колико је било џешко џисаџи џосле Албахаријевоџ Цинка и Кишовоџ Пешчаника?

М. П.: Па ја бих ту свакако додао и Константиновићеву Декартову смрт. Све су те приче наравно индивидуалне, али је, како би се то рекло, сличан или исти оквир. Имајући у виду високе домете тих побројаних наслова то је свакако оквир који обавезује. Али поетичке одлуке су различите, веома различите... Утолико то није било тешко. Мој покушај се може свести на једно – желео сам да напишем једну не-морбидну књигу о смрти. Негде у тексту постоји реченица: мој отац – светли Хераклит. Наративну окосницу чини, са једне стране, рашчишћавање његовог атељеа који се налазио на мансарди Коларца, а са друге реконструкција једног путовања по Италији које се догодило када сам имао тринаест година. Како се у том дифузном тексту појавило и много ликовних референци, поставило се и питање статуса припремљеног визуелног материјала у самом корпусу књиге. Било је ту фотографија које сам направио када сам касније ишао истим стазама, нешто документарног материјала, мноштво колажа и понека репродукција дела које се помиње. Нисам желео да то буду пуке илустрације. У један мах помислио сам да би читање текста могло ићи паралелно са посматрањем низа слика, неке врсте сценоследа који прича исту причу, прати исти ток. Отуд две „свеске“ једне књиге, имамо књигу „без слика“ и ону „без речи“. Пошто се тај захват показао компликованим за наше читаоце, две књиге су помало збуњивале, друго издање је, како би се то рекло, „интегрисано“.

Р. Г. П.: *Ошџра криџика друџџива, за мене, најјача је у роману Ултрамарин. Да ли је лик оца џисесија срџске кулџуре? Сазревање кроз свевидеџу фиџуру оца?*

М. П.: Можда... Поменуће су малопре три књиге које су важне не само за мене него и за српску књижевност. Све оне јесу „патероцентричне“, али у мањој или већој мери носе узглобљеност у друштвени оквир. То чине врло дискретно, у томе је њихова величина. Имали смо тај рат, злочине о којима се знало, али махом ћутало, мислио сам да је ненормално правити се да тога нема. Оно што Ви именујете као „оштру критику друштва“ у овој књизи препознајем као ситуације у којима се испољава очев неспокој пред лавином ирационалности и насиља која се приближава. Кроз две или три сличице поставио сам хоризонт са којег се сагледава у којој мери је све то што се збивало потресало старог човека. Ако се то види као критика друштва онда је свакако веома посредна.

Р. Г. П.: *Роман Аркадија џрича је о руским и нашим џајкунима, о џолиџици и крујном кайџџалу; о коруџици која џревазилази фанџасџику. Како и заџџо сџе се одлучили да роман најџишеџе црноџорском џјекавицом?*

М. П.: Није то црногорска џјекавица, то је бокешки језик, један од петнаестак на које се распао језик који сам учио у школи. Не видим зашто бисмо се у тој фрагментацији зауставили на броју који је тренутно важећи... Имао сам и лектора за бокешки. Иако се чини да је књига наглашена стилизација, гротеска... њен „реалистички“ слој је већи него што изгледа на први поглед. Као једну врсту одмака од стварности направио сам „алтернативну географију“ Боке коју сматрам неком врстом свог другог

завичаја. Свакако, то је једна од књига у којој сам највише уживао док сам писао, не само због језика већ и због хумора и сатиричног слоја који је прожима од прве до последње странице.

Р. Г. П.: У роману Витилиго, доминирају илајоли одлазити, стизати, враћати се, када се јовори о ненадном ошкрићу средњовековној рукојиса и двоје исшраживача, Београђанки и Американцу, како би дошли до Дурсума, маичној месџа њејове радње. Да ли је џо ушћојис кроз Балкан? Или џолијички шрилер?

М. П.: Па јесте, поднаслов јесте „road movie“, што би већ упућивало на путопис. Али није то само приказ крстарења двоје јунака по крајевима у којима се слеже барут, по дојучерашњим ратиштима, то је прича у којој се путовање паралелно одвија на два хоризонта и на трећем, по вертикали, временској... У великој мери користио сам текст извештаја са визитације који Марин Бици, барски надбискуп са почетка седамнаестог века, шаље Ватикану. То јесте опасно путовање по његовој дијецези под отоманском управом. Али у књизи мора бити и удела маште, тако да је фактографија мутирана и надограђена као прича о путовању у подсвест Балкана, међу бића и злокобне силе што егзистирају дубоко на дну крашких јама и с времена на време, као какви гејзири, избијају на површину... Наравно, будући да се та ерупција подсвести догађа у наше време, то јесте делом и оно што називате „политичким трилером“...

Р. Г. П.: Ваша џеџа књија шрича О папагајима и предаторима, објављена џрошле јодине, јовори нам о времену шранзиције, о ликовима који су зашечени сломом једној сисџема вредносџи: о џадовима, надама, људима на марџини грушџва. Докле ће нас џрашџиџи џако суморне џеме?

М. П.: Ова најновија књига, збирка прича, у извесном смислу наставља линију збирке Ајнец. Неке од прича објављене су раније, неке су нове. У освртима на ту књигу наилази се на реч „фантастика“, и заиста, у већини прича постоји искорак ка немогућем. Али то је увек у функцији тих, како кажете, „суморних тема“. Оне ће нас, бојим се, пратити још дуго. Али ако им приђемо са зрнцем хумора, ако се одредимо за барем један слој добро постављене сатире, можда ћемо лакше преживети.

Р. Г. П.: Излајали сџе на џедесџак самосџалних и јрујних изложби у Јујославији и у више евројских јрадова. Ја џамџим и ону Вашу изложбу са џемом Белог анђела, давне 2006. јодине у Сџуденџском кулџурном ценџру. Као Брендополис, занимљиве слике џекара, берберница, џде се све мојао видеџи лик Белог анђела.

М. П.: Изложба Брендополис чији је део био низ фотографија са Белим анђелом које помињете спада у истраживачко-колекционарске пројекте. Дело је она проишлаго из књиге Сџарији и лејџи Беојрад. После ње била је изложба Година лава у којој је џосџојао низ фойџојрафија џакозване беџонске јаланџерије. Ти низови јасно јоворе о шренушћу у којем живимо, али имају и некаку верџикалу која јресеца ејохе, дубоко у јрошлосџи. Ушћолико су џи циклуси блиски и онеме шџо радим у домену шрадиционалнџије схваћеној сликарсџва.

Р. Г. П.: Колико су исџрејлеџени Ваше књижевно и ликовно сџваралашџво?

М. П.: У дугом периоду сам се трудио да та два своја „посла“ држим што даље један од другог. Наравно, ако би се неко потрудио, могао би да нађе и нека преклапања, мање тематска, а више у потреби да дело, ликовно или књижевно, свеједно, има унутрашњу комплексност која се пак на епидерму, на том површинском слоју, чита као једноставност. Ту је, дакле, реч о некаквом методу, општем приступу... Али у новије време има и преклапања друге врсте, поменуо сам књигу Ултрамарин где сам исту причу испричао речима и паралелно низом слика.

Р. Г. П.: *Када сīе ѿговорили о Универзишēшју („Полишїка“, 15. окшобар 2016) рекли сīе: „Чак и власшодршци друшшва која се не би мошла ошсашш као демокрашска шје извесшан ресшекш шрема шшш издвојеној шозицији образовања.“ А данас?*

М. П.: За разлику од земаља где приватни универзитети имају дугу традицију и неспорни ниво код нас су они, уз само неколико изузетака, испод сваког нивоа а понекад сведени на продавнице сумњивих диплома. На тај начин прави се спрдња са озбиљним факултетима. У Аркадији сам, као бизарне и на први поглед измишљене ликове, увео браћу Спиридонофф. Они су међутим скоро „хиперреалистички“ пренети ликови близанаца Богданов који су серијом пластичних операција себе претворили у бића са друге планете, који су открили шта се са универзумом дешавало неколико секунди пре великог праска и тим колосалним открићем завредели да се нађу на листи од десет највећих превараната на свету. Е па, они су почасни доктори једног од наших приватних универзитета. Шта даље рећи... Знање јесте роба, то није спорно, али далеко од тога да је једино роба. Један од задатака универзитета јесте одбрана достојанства – достојанства знања, личности, критеријума...

Р. Г. П.: *Ваше граше књише којима се шшшшш врашашше су Гаргантуа и Пантагруел, Приче из 1001 ношш. Волише и мемоаре, волише и Фаулса, Зебалда.*

М. П.: Прве две поменуте књиге, ремек-дела старе књижевности, обједињује чињеница да их је на наш језик превео Станислав Винавер. Читам их увек изнова као противотров свеопштем срозавању матерњег језика које прожима медије и полако се сели у књижевност која се у овом тренутку, највећим делом, око нас ствара у неподношљивој лакоћи блебетања. Осим тога, та дела, све са Винаверовом језичком пиротехником, подсећају нас да је духовитост незаобилазан састојак добре књижевности. Зебалд и Фаулс, уз још неке писце двадесетог века, међу осталима и Ека, говоре нам да учена књижевност не мора бити досадна, напротив...